

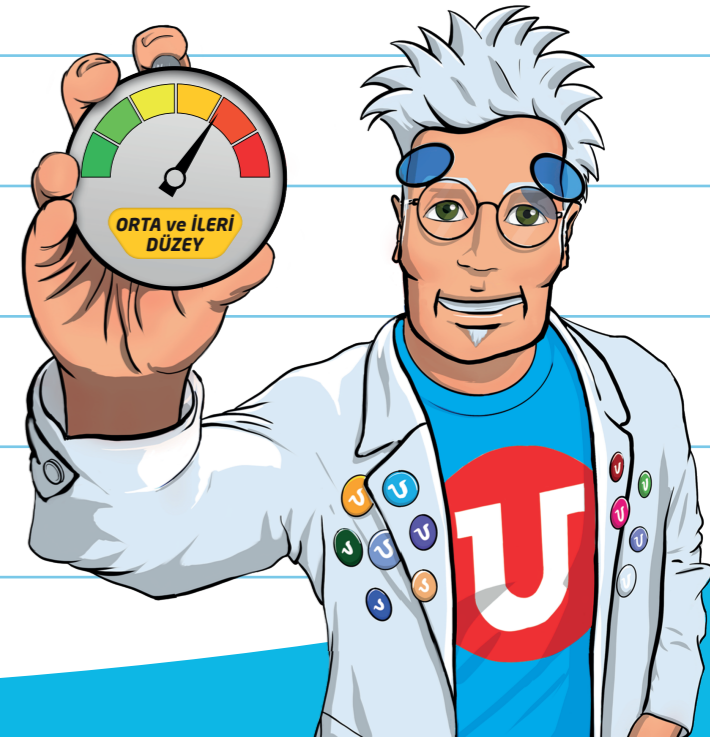
9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

(Hikâyenin Yapı Unsurları, Hikâye Çeşitleri)



FATMA GÜL ÖRS



OKUMA

(Hikâyenin Yapı Unsurları,
Hikâye Çeşitleri)

HİKÂYE NEDİR ?

DÜNYA VE TÜRK EDEBİYATINDA HİKÂYE

HİKÂYENİN BÖLÜMLERİ

HİKÂYENİN YAPI UNSURLARI

HİKÂYE ÇEŞİTLERİ



HİKAYE NEDİR ?

- Hikâye (öykü); yaşanmış ya da yaşanabilir olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak okuyucuda heyecan ve zevk uyandıracak şekilde anlatıldığı kısa edebî türdür.

DÜNYA VE TÜRK EDEBİYATINDA HİKAYE

- 16. yüzyılda İtalyan edebiyatında Boccaccio'nun yazdığı Decameron adlı eser, hikâye türünün ilk örneği kabul edilir.
- Türk edebiyatında Tanzimat'tan önce hikâye türünün yerini halk hikâyeleri, destanlar, masallar, mesneviler ve Dede Korkut Hikâyeleri tutmaktaydı.
- Batılı anlamda hikâye, Türk edebiyatına Tanzimat'la girmiştir. Ahmet Mithat Efendi'nin Letâif-i Rivâyât adlı eseri ilk hikâye örneklerindedir.
- Teknik açıdan güçlü, Batılı örneklere benzeyen ilk hikâye ise Samipaşazade Sezai'nin Küçük Şeyler adlı eseridir.
- Hikâye türünün başarılı örnekleri Servetifünun Dönemi, Millî Edebiyat Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi'nde verilmiştir.



HİKÂYENİN BÖLÜMLERİ

- Serim, düğüm, çözüm şeklindedir ancak bazı hikâyelerde bu bölümler bulunmayabilir.
- **Serim bölümü;** yer ve zamanın belirtildiği, kişilerin tanıtıldığı, olayın anlatılmaya başlandığı bölümdür.
- **Düğüm bölümü,** olayın okuyucuda merak duygusu oluşturacak şekilde işlendiği bölümdür.
- **Çözüm bölümü,** olayların düğümlerinin çözüldüğü bölümdür. Okuyucuda merak uyandıran sorular bu bölümde cevaplanır.



HİKAYENİN YAPI UNSURLARI

1. Kişiler
2. Olay örgüsü
3. Yer (mekân)
4. Zaman



- **KİŞİLER** : Anlatılan olayları veya durumları yaşayan kahramanlardır. Bu kişiler, kurmaca kişilerdir.
- **OLAY ÖRGÜSÜ** : Kişilerin başından geçen olaylar dizisidir, hikâyedeki ana olaya bağlı küçük olayların peş peşe sıralanmasıyla oluşur.
- **YER (MEKÂN)** : Olayın geçtiği yer ya da yerlerdir. Yazar, olayın akışı içinde ayrıntıya girmeden mekânı tanıtır.
- **ZAMAN** : Olayın başlangıcından bitişine kadar geçen süredir. Olay, baştan sona doğru verilebileceği gibi bu sıralamaya uyulmadan da verilebilir. Kimi öykülerde zaman açıkça belirtilirken kimilerinde sezdirilebilir.

HİKAYEDEKİ DİĞER KAVRAMLAR

- **Tema**, hikâyedeki temel duygu veya düşüncedir, soyut ve geneldir: aşk, özlem, dostluk vb.
- **Konu**, hikâyedeki duygu veya düşüncenin somut bir duruma bağlı olarak ele alındığı olgudur. Temayı sınırlandırır: İki farklı kültürdeki insanın dostluğu, yurt dışında okuyan bir öğrencinin memleketine özlemi vs.
- **Karşılaşma**, olay çevresinde gelişen edebî metinlerde çatışmaları, olay halkalarını veya yeni durumları oluşturacak şekilde kahramanların yüz yüze gelmeleridir.
- **Çatışma**, hikâyede karşıt duygu, düşünce ve isteklerin; kişilik özelliklerinin bir arada sergilenmesi ile ortaya çıkan durumdur. Olayların dayandığı asıl ögedir, merak duygusunu canlı tutar: yaşanmak istenenle yaşananın çatışması gibi.

HİKÂYE ÇEŞİTLERİ

- Hikâyeler genel olarak olay hikâyesi ve durum hikâyesi olmak üzere ikiye ayrılır:

OLAY HİKÂYESİ

- Temeli bir olaya dayanan; serim, düğüm, çözüm bölümlerini içeren hikâyelerdir.
- Olay hikâyesinde kahramanların ve çevrenin tasvirine önem verilir, okuyucuda merak ve heyecan duygusu uyandırılır.
- Fransız yazar Guy de Maupassant tarafından geliştirilen bu hikâye türüne Maupassant tarzı hikâye de denir.
- Olay hikâyesinin Türk edebiyatındaki başlıca temsilcileri Ömer Seyfettin, Refik Halid Karay ve Reşat Nuri Güntekin'dir.



Örnek:

→ Bir gece, kadının biri havaalanında bekliyordu. Uçağının kalkmasına daha epeyce zaman vardı. Havaalanındaki dükkândan bir kitap ve bir paket kurabiye alıp kendisine oturacak bir yer buldu. Kendisini kitabına kaptırmış olmasına rağmen, yanında oturan adamın olabildiğince cüretkâr bir şekilde aralarında duran paketten birer kurabiye aldığını fark etti ne kadar görmezden gelse de. Bir taraftan kitabını okuyup kurabiyesini yerken bir taraftan da gözü saatteydi. Kurabiye hırsızı kurabiyeleri yavaş tüketirken kadının kulağı da saat tiktaklarındaydı; ama tiktaklar sinirlenmesini yine de engellemiyordu. Kendi kendine düşünüyordu: "Kibar bir insan olmasaydım şu adamın gözünü morartırdım!" Her kurabiyeye uzandığında, adam da elini uzatıyordu. Sonunda pakette tek bir kurabiye kalınca "Bakalım şimdi ne yapacak?" dedi kendi kendine.

...

DURUM HİKÂYESİ

- Olaylardan çok, günlük yaşamın bir kesitini ele alıp anlatan hikâye türüdür.
- Durum hikâyesinde ruhsal çözümlemelere ağırlık verilir, olay ikinci planda kalır.
- Bu tarz hikâyede serim, düğüm, çözüm bulunmaz; okuyucunun merak duygusuna seslenilmez.
- Rus yazar Anton Çehov tarafından geliştirilen bu hikâye türüne Çehov tarzı hikâye de denir.
- Durum hikâyesinin Türk edebiyatındaki başlıca temsilcileri Memduh Şevket Esendal ve Sait Faik Abasıyanık'tır.

Örnek:

Odanın sessizliği, bir sandalyenin duruşu, duvardaki saatin tik takı sinirime dokunuyor. Dışarıda kar artıyor. Pencereden görülen manzara dondurucu, içimden bir şeyler yapmak geçiyor. Ama biliyo-rum ki, hiçbir şey yapamayacağım.

Atlasam bir vapura, şehire insem diyorum, şehir umutların, tesadüflerin, tehlikele-rin, gürültülerin içinde her zaman elimin altında bulunan bir sergüzeşt tombalasıdır. Sokarım elimi bu torbaya, çekerim 77 numarayı, çinko, 19 numarayı, tombala!

Şehirden tam dokuz mil uzaktayım. Dört tarafım su içinde. Kar, azala çoğala yağıyor. Bir horoz ötüyor, bir çocuk hindi güdüyor. Çan çalıyor, uzaktan bir araba sesi duyuluyor. Tekrar horoz ötüyor.

...

(Sait Faik Abasıyanık; Kış Akşamı, Masa ve Sandalye)

